

szellemet mutatnak, a nagyszombati nyomda szláv, román nyomtatványai pl. semmikép sem hagyhatók ki ellenreformációnk irodalmából. A szellem-történeti bemutatás sem mindenütt egyformán érdekli a könyv tudós szerzőjét, a barok-probléma külföldi irodalmát úgy látszik, nem ismeri, vagy nem akarja ismerni, pedig ez talán a magyar barok kezdeteinek élesebb bemutatására, kidomborítására ösztönözte volna. Így e probléma, a könyv számos érdekes adaléka mellett is, végeredményben nyitott maradt. Általában kevésbé igazít el a kor szellemi áramlataiban, az európai kapcsolatok sem érdeklik, bár konkluziójában reámutat arra, hogy a tizenhetedik század gondolkozása és ízlése „nem magyar specifikum, bár árnyalatai a magyar viszonyokból erednek“. Ezeknek az árnyalatoknak kimutatása részletesebben is érdekelt volna, bár tudjuk, hogy elnagyolását a munka úttörő volta, a részletkutatások hiánya szinte szükségkép hozta magával. A mindvégig érdekes, sőt érdekesítő könyv azonban így is, sőt talán ép ezért nagy teljesítménye újabb irodalomtörténetírásunknak, sok, eddig alig látott kérdésre világít rá s a további kutatásokra bizonyára letörölhetetlen hatással lesz. Különösen ki kell emelnünk előkelő objektivitását, bár minden során látszik, hogy katolikus író írta, katolikus olvasóknak, e kényes területen sem elfogult soha. A sorozat további köteteit már csak ezért is nagy érdeklődéssel varjuk; Alszeghy kitűnő munkáját pedig különös örömmel ajánljuk azok figyelmébe, akik el akarnak igazodni a tizenhetedik század érdekes világában.

Dr. Baróti Dezső.

Szondy György: A modern iskola és az ifjúság olvasmányai. A tanítás problémái. 7. sz. Budapest: é. n. (1935.) Királyi Magyar Egyetemi Nyomda.

Az ifjúsági irodalom problémája egyike a legsúlyosabbaknak, nálunk különösen, mert még nagyon kevés jó történet ezen a területen. Az előttünk lévő könyv szerzőjének nagyon is igaza van abban, hogy az ifjúsági irodalom még a pedagógusok előtt is sokszor ismeretlen terület, de ezen alig csodálkozhatunk, hiszen tulajdonképpen alig van kielégítő magyar ifjúsági irodalom, olyan, amelyik *irodalom* is lenne. Külföldről is kevés a megfelelő munka, a fordítás ép úgy, mint az eredetiek kiadása ritkán történik pedagógusok meghallgatásával, ez azután meg is látszik már külsejükön is: bosszantóan tarka, ízléstelen, de nagyon drága kiállításuk nemcsak a jó ízlés elemi követelményeinek nem felel meg, hanem gyakran olyan látásmódot tükröz vissza, amit a gyermek, akinek szánták, nem tud magáévá tenni. Ugyanez áll, de fokozottabb mértékben a szövegekre is. Kiadóink alig akarják megérteni, hogy az ifjúsági irodalom kérdése elsősorban pedagógiai-lélektani probléma, így komoly elméleti felkészülést is kíván attól, aki foglalkozni kíván véle. Felrőtt írónak gyermekek számára írni ugyanis egy sajátos írói attitude-öt jelent, aki erre szánja el magát, le kell mondania a maradéktalan önkifejezésről, sőt el kell felejtienie azt az életérzést és ízlést, mely őt egy érettebb korban jellemzi s ha rokonszenves is, de végeredményben mégis idegen világba kell beleélnie magát. Nyilvánvaló, hogy ez a beleélés csak kivételes tehetségeknek sikerül annyira, hogy művészi alkotás születhessen belőle, de ilyen kivételes tehetség az ifjúsági írók közt kevés akad, akiknél nincs meg, azoknál akarati elszánás vezeti a tollat, modort vesznek fel, amelyikről azt

hiszik, hogy a gyermeknek való, de tulajdonképen saját szemléletük visszavetítése. Hiszen az a kép, amelyik a felnőttben gyermekkoráról él, már stilizált, életének azóta történt eseményei is erősen belejátszanak abba, hogy mire emlékszik vissza és hogyan. Abban az esetben, ha ifjúsági író képzett pedagógus, már közelebb juthat olvasóközönségéhez, mert ismeri annak igényeit és ha megfelelő stílusérzéke van, a gyermeknek, az ifjúságnak való könyvet is írhat. A szakképzettség azonban nem minden, az ösztönös írói tehetséget semmiesetre sem pótolhatja, csak elmélyítheti azt. Ma az a helyzet, hogy az ifjúság részére szánt munkák a legrosszabb értelemben vett programirodalomhoz tartoznak, ezért nem is hatnak eléggé.

Joggal fel lehet vetni azt a kérdést is, hogy van-e létjogosultsága a különálló, a csak az ifjúságnak frott irodalomnak, nem-e mesterséges konstrukció ez csupán? Egy bizonyos, nem az ifjúság igénye hozza létre, nem az irányítja szellemét, stílusát, sőt kritikiára sincs módjuk, hiszen az ilyen könyveket ajándékba szokták kapni, az író, a kiadó pedig legalább annyira számol a vásárló felnőtt, mint az olvasó gyermek ízlésével. Az sem lenne nehéz kimutatni, hogy az ifjúsági könyvek jórésze az ú. n. lecsúszott kultúrjavak közé tartozik, a magas irodalom már divatjamúlt múlt áramlatait adja vissza, a gyermek vélt látásmódjához idomítva. Ezért van az, hogy a megváltozott életkörülmények közt élő mai fiút, leánykát, sokan még mindig a biedermeier cukros regényeivel, édeskés képeivel traktálják és csodálkoznak rajta, hogy szívesebben olvassa az ismert napilap sárgakötésű rémhistoriáit. Az a nagy érdeklődés, mellyel az új pedagógia az ifjúság lelkivilágát kíséri, bizonyára sok újat hozhat nálunk is, ha bevilágítja ezt az eddig sötétben maradt területet. E sorok írója sokakkal együtt azt hiszi, hogy az elszánással készült *ifjúsági iratok* aligha tölthetik be a nagy feladatukat és a fiatal olvasókat, ezeknél sokkal jobban érdeklik azok a munkák, melyeket íróik egész egyszerűen csak azért írtak, mert meg kellett írniok. E felfogás szerint nincs külön ifjúsági és külön „felnőtt”-irodalom, csak irodalom van. A pedagógus feladata viszont, hogy kiválassza, esetleg átdolgozza mindazt, ami az egyes fiatal korosztályoknak megfelel. Ez a kiválasztás pedig igazán termékeny csak akkor lehet, ha az olvasók segítségével történik, megfelelő nevelés mellett elsősorban ők illetékesek annak megállapítására, hogy mi kell nekik és mi nem.

Szondy György érdekes könyve mindenképen sokban hozzájárul az ifjúsági irodalom kérdésének helyesebb megoldásához. Alap gondolata, hogy az ifjúsági olvasmányt, mint taneszközt, tervszerűen iktassuk be a tanítás munkájába. Ebből a szempontból két fajta olvasmányt különböztet meg: előkészítő, „ráhangoló” olvasmányt és olyat, amelyikből az egyes tantárgyakra vonatkozó adatok meríthetők, írásban, vagy képen. Ezenkívül használhatónak tart sok, nem az ifjúságnak szánt munkát is, ezek használható részeit a tanár olvasná fel. Az előkészítő, ráhangoló olvasmányok a tulajdonképeni ifjúsági iratok. Ezeken kívül azt ajánlja, hogy az egyes szaktanárok az előadott anyagnak egy-egy részét megfelelő könyvek segítségével otthon dolgozzák fel. Erre nézve sok érdekes és gondolatébresztő tanácsot is ad, de helyenkint mintha túlsokat követelne. Alig hisszük pl., hogy van középfokú iskolai tanuló, aki nehézség nélkül elolvashatna 32—36 kötetet egy évben.

Könyvét azonban mindenkép érdemes áttanulmányozni, már csak a nagyobb részét kitevő bibliográfia miatt is, amelyik a „ráhangoló“ szépirodalmi olvasmányok mellett az adatgyűjtésre szolgáló természetrajzi, továbbá a tanítás keretében felolvasható természetrajzi, földrajzi és történelmi munkákat vette fel, használhatóan csoportosítva. Kívánatos lenne, hogy a többi tárgyakat is hamarosan feldolgozza, de így is megbecsülhetetlen szolgálatot tett minden tanárnak és iskolai könyvtárnak. Kár, hogy a szépirodalmat „reáhangoló“-nak tekinti, csak a tanítás eszközeinek. Listáját csak itt javítanánk, elhagyva néhány nem elsőrangú munkát. Ez azonban a kitűnő és elfogulatlan összeállítást csak lényegtelenül módosítaná.

Dr. Baróti Dezső.

Gönczi Terka: Gyermekek és felnőttek. Apró megfigyelések a gyermekről és környezetéről. „Gyermeknevelés“ kiadása. (Kalocsa.) 1935.

Gönczi Terka írásában egy rokonszenves pedagógussal ismerkedünk meg. *Apró megfigyeléseit* elsősorban nem a szakembereknek szánhatta, hanem a szülőknek; kedves, vonzó stílusa bizonyára azok számára is sokat elvisz a modern pedagógia eredményeiből, akik eddig idegenkedtek tőle. Nem elméletet ad, bár sorai elárulják, hogy azt is jól ismeri, hanem mindig, nyilván megtörtént esetekből indul ki. Az ilyen fajta írás nagyon alkalmas arra, hogy a problémákat a laikusok számára megvilágosítsa, Gönczi Terka tollából különösen, mert szellemesen és okosan ír. A gyermekről és a környezetről adott megfigyeléseinek a szakképzett pedagógus is hasznát veheti, esetek szépen megírt gyűjteményét kapja bennük. Az ilyesmi mindig érdekes. Élvezettel olvastuk el a kis könyvet, hisszük, hogy aki a kezébe veszi, végigolvassa majd s ajánlja azoknak a szülőknek, akik az ilyenfajta írásokból tanulhatnak ép a legtöbbet.

Dr. Baróti Dezső.

Tarján Ferenc: Hogyan születik a találmány. Budapest, Lampel R. kiadás, 1935. Ára füzve 4,80, kötve 6 pengő. 181 oldal, 12 krómnyomattal.

A könyv két főrésztre tagolódik. Az első a feltalálás körülményeivel, a találmány és szabadalom sorsával foglalkozik, míg a második rész főként a feltalálókat ismerteti.

Az első részben tüzetesen ismerteti Edison és Marconi munkásságát és szembeállítja az igaz értéket a reklámozott és a hozzá nem értésből keletkezett hírnévvel. Marconi munkáját kellőképpen értékeli, rámutat arra, hogy az ő kompiláló munkája az elődök nélkül (Maxwell, Hertz, Branly) sem juthatott volna. Erre a felvilágosításra szükség van, mert még a magyar rádióban is elhangzott ez év február 5-én egy ismeretterjesztő előadás, amely azt állította, hogy a rádió is tulajdonképpen Marconinak köszönhető. Pedig talán e ponton is illendő lett volna megemlíteni többek között Edison és Lee de Forest nevét. Marconinak a munka tökéletesítésében és szilárd kitartásban van érdeme, de ezt túlozni, különösen mások hátrányára, nem lehet helyes.

Foglalkozik azzal a kérdéssel is, hogy sok találmánynak mi az indító